

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Хаценко Карина Миколаївна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Особливості формування та аналізу активів підприємства

072 Фінанси, банківська справа та страхування

Студентки 4 курсу
групи ФСз-61с

К. М. Хаценко

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ К. М. Хаценко

Керівник: к.е.н. доцент _____ Н. А. Дехтяр

Суми 2020

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему: «ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗУ АКТИВІВ
ПІДПРИЄМСТВА»
студентки Хаценко Кирини Миколаївни

Активи відіграють важливе значення в діяльності підприємства, так як за допомогою їх ефективної організації щодо формування та використання суб'єкт господарювання має можливість поліпшити свою діяльність, покращити матеріально-технічну базу та підвищити фінансово-економічний потенціал, що, в свою чергу, дозволить отримати максимальний прибуток.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів формування та здійснення аналізу активів підприємства.

Об'єктом даної роботи є процес формування та аналізу активів підприємства.

Предметом даного дослідження є теоретичні та практичні аспекти дослідження організації та аналізу активів на підприємстві.

У даній дипломній роботі досліджено та узагальнено економічну сутність та види активів підприємства; охарактеризовано особливості проведення аналізу активів підприємства; проведено аналіз фінансового стану ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» та оцінено склад, структуру та показники ефективності використання активів підприємства.

Ключові слова: активи, необоротні активи, оборотні активи, аналіз активів підприємства.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 38 сторінках, з яких список використаних джерел із 40 найменувань. Робота містить 15 таблиць, 1 рисуноків, а також 4 додатків.

Рік захисту роботи – 2020 рік

ЗМІСТ

Вступ	6
1 Економічна сутність та види активів підприємства	8
2 Особливості проведення аналізу активів підприємства	13
3 Загальна характеристика та аналіз фінансового стану підприємства ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів»	17
4 Аналіз складу, структури та ефективності використання активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів»	25
5 Напрями покращення ефективності використання активів на підприємстві ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів».....	35
Висновки.....	39
Список використаних джерел	41
Додаток А Методичні підходи до визначення поняття активи підприємства	45
Додаток Б Організаційна структура ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібородуктів»	47
Додаток В Фінансова звітність ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр.	48

ВСТУП

Активи відіграють важливе значення в діяльності підприємства, так як за допомогою їх ефективної організації щодо формування та використання майна суб'єкт господарювання має можливість поліпшити свою діяльність, покращити матеріально-технічну базу та підвищити фінансово-економічний потенціал, що, в свою чергу, дозволить отримати максимальний прибуток.

Не менше значну увагу слід приділяти і питанням проведення аналізу формування та використання активів на підприємстві. Для покращення результатів діяльності суб'єкта господарювання, необхідно постійно отримувати, аналізувати та оцінювати динаміку розмірів та показників використання активів, що дозволить підвищити результативність функціонування підприємства.

Дослідженню теоретичних та практичних аспектів формування та використання активів, а також аналізу активів, майнового стану підприємства присвячена достатня кількість наукових праць, серед яких слід визначити таких вчених, як І. О. Бланк, А. М. Поддєрьогін, О. В. Авраменко, Л. Т. Соляник, М. Д. Білик, М. Я. Рупняк, В. В. Ковальов, Г. Г. Кірєйцев, В. М. Суторміна, Є. С. Стоянова, І. О. Школьник та ін. Однак, незважаючи на значні здобутки вітчизняних і зарубіжних науковців більшої уваги потребує подальше дослідження сутності активів та удосконалення аналізу майна, а саме оцінювання складу, структури та ефективності його використання на підприємстві.

Метою написання кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних і практичних аспектів формування та здійснення аналізу активів підприємства.

Відповідно до поставленої мети потрібно в процесі дослідження розглянути такі завдання:

- дослідити економічну сутність та види активів підприємства;
- розглянути особливості проведення аналізу активів підприємства;
- надати загальну характеристику підприємства ТОВ «Ворожбянський

комбінат хлібопродуктів» та провести аналіз його фінансового стану;

– проаналізувати, склад, структуру та ефективність використання активів підприємства ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів»;

– окреслити напрями покращення ефективності використання активів підприємства.

Об'єктом дипломної роботи є процес формування та аналізу активів підприємства.

Предметом дипломної роботи є теоретичні та практичні аспекти дослідження організації та аналізу активів на підприємстві.

Для написання роботи застосовано методи узагальнення, аналізу і синтезу, пізнання, порівняння, табличний, графічний метод.

Інформаційна база кваліфікаційної роботи становить законодавчі та нормативні документи, матеріали навчальних посібників та періодичних видань, наукові праці та статті вітчизняних та зарубіжних учених та фінансова звітність ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015–2019 рр.

1 Економічна сутність та види активів підприємства

Кожне підприємство здійснюючи господарську діяльність має на меті отримати максимальний прибуток для задоволення виробничих, інвестиційних та фінансових потреб суб'єкта господарювання. Для вирішення даного завдання підприємство повинно мати достатній та необхідний обсяг активів чи майна, ефективність формування та використання якого забезпечить, в свою чергу, дієве та нормальне функціонування діяльності підприємства.

Необхідно відмітити, що розмір активів, який належить підприємству на правах власності чи оперативного управління, залежить від джерел фінансування та обсягу фінансових ресурсів, які має у своєму розпорядженні підприємство. Виходячи із галузевої приналежності та враховуючи оптимально визначений та сформований склад та структуру активів, підприємство може здійснювати безперервний процес господарської діяльності та її відтворення, підтримувати на достатньому рівні ліквідність та платоспроможність, своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями та забезпечувати конкурентоспроможність й інвестиційну привабливість підприємства на ринку.

У сучасній фаховій літературі відсутній єдиний підхід до трактування категорії активи підприємства. Слід відмітити, що з правової точки зору визначення сутності активи надається у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО), як ресурси, контрольовані підприємством внаслідок минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Отже, з позиції бухгалтерського обліку активи виступають основними ресурсами суб'єкта господарювання, які приймають активну участь у господарському обороті та відображаються в балансі підприємства. При цьому чинним законодавством звертається увагу на основних критеріях, які характеризують активи підприємства. До числа таких умов відносять: право власності на всі активи, що знаходяться на балансі суб'єкта господарювання;

здатність отримання економічної вигоди від використання активів, не лише в поточному періоді а, й в майбутньому. Це впливає з контролюючої функції обліку за формуванням та використанням активів підприємства.

Що стосується думки вітчизняних та зарубіжних науковців щодо сутності поняття активів, то вони також різняться, в залежності від того, які підходи застосовують автори при дослідженні даної категорії. Методичні підходи авторів у науковій літературі до визначення поняття активи подано в Додатку А.

Так, у визначеннях більшості фахівців не достатньо повно розкривається економічна природа та сутність дефініції активів. При цьому такі автори (Савчук В. П., Літнев О. І., Стоянова Є. С., Суторміна В. М., Федосов В. М.) надають перевагу, в основному, функціональному призначенню активів у господарському процесі підприємства. Деякі науковці (Бланк І. О., Крамаренко Г. О., Чорна О. Є., Василенко Л. П.) занадто широко тлумачать дану категорію, вказуючи на багатогранність поняття в теоретичному і практичному аспектах, що також призводить до значної суперечливості та неоднозначності інтерпретації активу.

Отже, проведений аналіз результатів дослідження сутності категорії активи засвідчив наявність таких теоретичних підходів як: ототожнення активів з майном та ресурсний підхід.

Так, прихильники майнового підходу (Коваленко Л. О., Ремньова Л. М., Шелудько В. М., Крамаренко Г. О., Чорна О. Є., Школьник І. О.) зазначають, що активи – це майно або майнові цінності, які перебувають у власності чи володіння підприємства, при цьому деякі автори конкретизують види активів. Однак, на нашу думку, не можна все майно та майнові цінності ототожнювати з активами, оскільки деякі види майна не зовсім доцільно відносити до даної категорії.

Активи як ресурси розглядають такі вчені, як Поддєрьогін А. М., Савчук В. П., Бланк І. О., Василенко Л. П., Загороднього А. Г. Вознюка Г. Л., Суторміна В. М., Федосов В. М. Такої ж точки зору дотримуються і деякі зарубіжні автори. Під ресурсами такі науковці частіше за все розуміють засоби виробництва, тобто засоби та предмети праці, які під час використання повинні приносити відповідний дохід чи вигоду в майбутньому. На нашу думку, економічні ресурси є

базовим поняттям що характеризує всі наявні ресурси на підприємстві: працю, землю, фінансовий капітал, підприємницькі здібності, технологію тощо, тому воно є більш ширшим за поняття актив.

Також, більшість авторів у своїх визначеннях при трактуванні поняття активи акцентують увагу на їх ролі у процесі відтворення, а саме на можливості здійснення основної мети діяльності підприємства, забезпечення самоокупності та одержанням максимального прибутку.

Отже, проаналізувавши та узагальнивши всі подані визначення щодо поняття активи можна відмітити, що вітчизняні і зарубіжні автори вважають їх як економічні ресурси підприємства у формі майна чи сукупних майнових цінностей, які необхідні для безперебійного функціонування підприємства і знаходяться на балансі підприємства, та використання яких у майбутньому повинно призвести до отримання економічних вигод.

Таким чином, узагальнивши наукові підходи до трактування поняття активи, можна дати наступне їх авторське визначення. Активи – сукупність ресурсів, які відображаються у вартісній формі у балансі, направлені на здійснення ефективної господарської діяльності та використовуються для отримання майбутніх економічних вигод.

Необхідно відмітити, що формування та використання активів на підприємстві пов'язане із наявністю деяких специфічних ознак:

- активи виступають економічними ресурсами підприємства та використовуються для здійснення будь-якої господарської діяльності і мають різні види;
- активи пов'язані з майновими цінностями підприємства, джерелами формування яких, виступає інвестований у них капітал;
- активи завжди мають вартісну форму вираження;
- економічні ресурси, які повністю можуть бути повністю контрольованими зі сторони підприємства, можуть відноситися до активів;
- активи характеризуються відповідною продуктивністю, що забезпечується виробництвом та реалізацією продукції;

– в процесі здійснення господарської діяльності активи повинні генерувати та приносити дохід;

– активи знаходяться в постійному русі;

– активи, пов'язані з фактором ліквідності;

– використання активів у господарському процесі підприємства, тісно пов'язане з фактором часу та підлягають постійному ризику.

Таким чином, з метою забезпечення ефективної діяльності підприємства в майбутньому, процес формування його активів повинен носити цілеспрямований характер. Головною метою формування активів підприємства є виявлення та задоволення потреб в окремих їх видах для забезпечення операційного, інвестиційного та фінансового процесів, а також оптимізація їх складу для здійснення ефективної господарської діяльності.

Зазначимо, що процес формування активів на підприємстві здійснюється з використання основних принципів їх організації (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Основні принципи формування активів суб'єкта господарювання

Використання зазначених принципів формування активів дозволить підприємству сформувати відповідний обсяг і структуру активів, виходячи із галузевої приналежності суб'єкта господарювання та досягти відповідного рівня ефективності господарської діяльності.

У сучасній економічній літературі враховуючи певні рівні деталізації активів досить широко використовуються різні класифікаційні ознаки майна. Так, більшість авторів застосовують традиційні ознаки класифікації активів, такі як: форми функціонування; характер участі у господарському процесі та швидкості обороту; характер володіння активами; ступенем ліквідності; характер участі у видах діяльності; можливістю амортизації; ступенем цінності; характером джерел формування тощо.

Узагальнена класифікація та види активів підприємства наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Види та класифікація активів підприємства

Класифікаційна ознака	Види активів
За характером участі в господарському процесі та швидкості обороту	- необоротні; - оборотні
Залежно від строків обслуговування діяльності підприємства	- короткострокові; - довгострокові
Залежно від характеру форми володіння активами	- власні активи; - орендовані активи; - безплатно отримані
Залежно від рівня ліквідності	- абсолютно ліквідні; - відносно ліквідні; - середньо ліквідні; - мало ліквідні; - неліквідні
За характером обслуговування окремих видів діяльності	- операційні; - фінансові; - інвестиційні
За характером фінансових джерел формування активів	- валові активи; - чисті активи
За можливістю амортизації	- ті, що підлягають амортизації; - ті, що не амортизуються
За ступенем цінності	- цінні; - малоцінні

Поділ активів підприємства на відповідні види та групи дозволяють, на нашу думку, більш ефективно здійснювати та реалізовувати ключові завдання

та цілі управлінських рішень, які направлені на раціональне та дієве формування та використання майна суб'єкта господарювання.

Таким чином, активи підприємства виступають основним ресурсом, що направлений на забезпечення якісного та ефективного розвитку підприємства. Дослідження сучасної економічної літератури засвідчило існування різних методичних підходів до визначення сутності поняття активів підприємства та дозволили сформуванню авторську точку зору на дану дефініцію як: сукупність ресурсів, які відображаються у вартісній формі у балансі, направлені на здійснення ефективної господарської діяльності та використовуються для отримання майбутніх економічних вигод. Слід відмітити, що використання активів на підприємстві постійно пов'язане із такими факторами як час, ризик та ліквідність, що передбачає застосування різних класифікаційних ознак.

2 Особливості проведення аналізу активів підприємства

Підприємства різних форм власності й різних видів економічної діяльності у своєму розпорядженні мають відповідний обсяг майна або активів, формування яких направлено на забезпечення здійснення господарського процесу. Правильність формування складу та структури активів, визначення їх ефективності використання є однією з базових характеристик ознак стійкості фінансового стану суб'єкта господарювання.

Саме наявність на підприємстві необхідного обсягу оптимально сформованих активів, виходячи із можливості їх ефективного використання, дає можливість визначити тенденції стану та розвитку майна і встановити ступінь його правильної організації.

Слід відзначити, що на підприємстві постійно змінюються види, склад та структура активів. Тому, аналіз активів підприємства необхідно проводити в наступній послідовності.

Так, спочатку проводиться аналіз динаміки показників загального розміру активів, що має на меті визначення та оцінку інформації щодо обсягу активів підприємства, їх абсолютного й відносного приросту чи зменшення вартості активів; а також передбачає оцінку зміни величини окремих видів майна.

Дослідження стану активів суб'єкта господарювання, зазвичай, здійснюється за допомогою методів вертикального і горизонтального аналізу балансу підприємства. Це дозволяє сформулювати висновки про особливості господарської діяльності підприємства, виявити зміни у складі майна, встановити відповідні взаємозв'язки між різними групами фінансових індикаторів.

Горизонтальний аналіз активів здійснюється шляхом побудови відповідної аналітичної таблиці, в якій зазначаються абсолютні значення показників та їх зміни у абсолютних значеннях чи відносних темпами зростання або зниження.

Що стосується вертикального методу аналізу активів, то він характеризує структуру майна підприємства та їх якісні зміни. Дослідження структури майна та зміни частки окремих їх видів у загальній сукупності, дозволяє визначити основні шляхи для покращення виробничої чи інвестиційно-фінансової діяльності, та встановити напрями впливу на показники ділової активності майна.

Необхідно зазначити, що в процесі аналізу визначають коефіцієнт співвідношення необоротних і оборотних активів, який враховує галузеву приналежність підприємства і свідчить про специфіку кругообігу коштів на підприємстві. Отже, відповідно до сфери функціонування підприємства встановлюється взаємозв'язок між окремими складовими розділами активів. Переважання у структурі необоротних активів (більше 40 %) свідчить про «важку» структуру активів, що характеризується різними стратегіями розвитку підприємства, а саме: про інноваційний характер стратегії підприємства; фінансово-інвестиційну стратегію розвитку; стратегію, орієнтовану на створення матеріальних умов розширення основної діяльності підприємства.

Після дослідження динаміки активів підприємства та їх структури доцільно проаналізувати склад та показники руху кожного окремого розділу майна. Тому спочатку визначають, які ж саме зміни сталися у розмірі окремих складових

необоротних і оборотних активів, а також виявляють систему основних факторів, що вплинули на певні зміни у обсязі відповідних видів активів.

У результаті здійснення аналізу матеріально-технічної бази підприємства визначають склад та зміни видів необоротних активів, а саме у розрізі: нематеріальних активів, незавершених капітальних інвестицій, основних засобів, інвестиційної нерухомості, довгострокових біологічних активів, довгострокової дебіторської заборгованості та інших необоротних активів.

Більшу увагу у ході аналізу приділяють показникам наявності, стану та ефективності використання основних засобів. Даний напрямок аналізу передбачає:

- визначення рівня забезпеченості підприємства чи окремих його структурних підрозділів основними засобами, відповідність їх складу, структури та технічного рівня потребам виробничого характеру;
- оцінку технічного стану основних засобів, в тому числі їх активної частини;
- аналіз руху основних засобів підприємства;
- визначення рівня ефективності використання основних засобів;
- виявлення резервів підвищення фондоддачі, збільшення обсягу виробництва та реалізації продукції та нарощення прибутку за рахунок покращення використання основних засобів.

Аналіз розпочинають з оцінки змін у розмірі основних засобів за період дослідження та визначення темпів їх зростання. Також встановлюють зміни, що відбулися в структурі основних активів. Структура основних виробничих засобів підприємств також визначається специфікою галузі та пов'язана з виробничо-технічними особливостями суб'єкта господарювання, виходячи із особливостей спеціалізації, кооперації, формам чи методів організації виробництва.

Під час проведення аналізу особливу увагу також необхідно приділити дослідженню й оцінці активної частини основних засобів, яка вказує на виробничі можливості підприємства.

Так, до активної частини основних засобів, відносять: машини й устаткування (силові і робочі машини та устаткування, вимірювальні й регулюючі прилади і пристрої, лабораторне устаткування, обчислювальну техніку, яка використовується в автоматизованих системах управління технологічними процесами, інші машини й устаткування), транспортні засоби. Пасивна частина представлена, зазвичай, будівлями і спорудами. Підвищення частки активної частини основних засобів є позитивною тенденцією, що вказує на підвищення ефективності використання основних засобів.

Аналіз оборотних активів здійснюється за видами даної групи активів, що включають: гроші та їх еквіваленти; поточні фінансові інвестиції; дебіторська заборгованість (товарна та за розрахунками); запаси; інші оборотні активи, тощо.

На наступному етапі аналізу активів проводять розрахунок та аналіз показників руху та ефективності використання активів підприємства.

До групи показників, які характеризують рух та ефективність використання основних засобів відносяться: коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт придатності основних засобів; коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт вибуття основних засобів, фондоддача, фондомісткість, фондоозброєність.

Економічна ефективність використання оборотних засобів визначається в корисному результаті, що одержує підприємство в результаті здійснення господарської діяльності. Оцінювання позитивної і негативної динаміки оборотних активів, а саме: запасів, дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій, грошей та їх еквівалентів потрібно проводити на основі зіставлення з динамікою доходу від реалізації та фінансових результатів, та визначається показниками ділової активності, а саме: коефіцієнтами оборотності та періодом обертання. Оборотність оборотних засобів характеризує рух оборотних засобів у процесі здійснення виробництва і реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, тобто даний показники показує тривалість одного повного кругообігу засобів від придбання виробничих запасів до реалізації готової продукції та одержання грошей на рахунок підприємства.

Під час аналізу оборотних активів підприємства розраховуються такі показники: оборотність оборотних активів; оборотність матеріальних запасів; оборотність загальної дебіторської заборгованості; період одного обороту активів; період одного обороту запасів; період одного обороту загальної дебіторської заборгованості; період операційного циклу фінансового циклів.

Окремо розраховують показники рентабельності активів, як у розрізі сукупних активів, так і за окремими групами (основні та оборотні засоби), які характеризують розмір чистого прибутку, що отриманий на розмір активів підприємства.

Отже, проводити аналіз активів підприємства необхідно згідно обумовленої послідовності, яка починається аналізом структурних змін в активах та завершується аналізом віддачі їх застосування.

3 Загальна характеристика та аналіз фінансового стану підприємства ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів»

ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» є юридичною особою, яке зареєстроване виконавчим комітетом Білопільської районної ради Сумської області 29.11.2013 р. Основним видом діяльності являється надання послуг із зберігання зерна: приймання, сушіння, очищення, зберігання та відпуск зернових культур (пшениця, ячмінь, жито, гречка, кукурудзи), бобових (горох, соя) та олійних культур (соняшник, рапс).

Територія підприємства забезпечена необхідними підземними (водопостачання, каналізаційна, теплова мережі, резервуари з водою) і наземними (повітряні та кабельні електромережі, мережа аварійного освітлення, телефонна мережа) комунікаціями, до підприємства підходить під'їзна залізнична колія.

Для надання послуг із зберігання зернових культур підприємство має будівлі, споруди, обладнання: двох поверхову адміністративну будівлю,

виробничі будівлі, для сушіння зерна робочо-очишувальну, сушильно-очишувальну та молотильно-очишувальну будівлі, потокову лінію, для очищення зернових культур (ворохоочисники, скальператори, камінневідбірники, ситоповітряні, повітряні та магнітні сепаратори), та інше обладнання для вентилявання зерна, обладнання для аспірації, механізми для розвантаження і навантаження зерна.

Для зберігання зерна на підприємстві розміщені в три ряди 15 типових зерносковищ з горизонтальною підлогою та 5 металевих бункерів, які відповідають встановленим вимогам.

Підприємство має виробничо-технологічну лабораторію і візірочну, приймальні пристрої, відпускні пристрої, автомобільні та залізничні ваги, енергопаросилові установки, автомобільні дороги, залізничні колії, підвальні приміщення, тунелі, галереї і площадки.

Для виконання всіх операцій по прийманню зернових культур підприємство оснащено ваговим, технологічним обладнанням для очищення зерна, зерносушарками, установками для вентилявання зерна, транспортними механізмами (конвеєри стрічкові стаціонарні, пересувні, гвинтові, ланцюгові), приймально-відпускними пристроями, електросиловим, лабораторним обладнанням, засобами обчислювальної техніки та іншим, необхідним для надання послуг із зберігання зерна, устаткуванням, що відповідає чинним вимогам.

Для управління технологічними процесами, ведення бухгалтерського обліку, реєстрів складських документів на зерно, підготовки звітів про використання складських документів на зерно використовуються сучасні засоби комп'ютерної техніки.

Для організації приймання зерна і надання послуг з його зберігання підприємство укладає з власником зерна договір складського зберігання. За договором підприємство зобов'язується прийняти зерно за кількістю і якістю, провести доробку, що включає процес сушіння (зниження волостості до стандартних показників, оздоровлення зерна, знищення шкідників, охолодити, освіжити), та

очищення від сміття (активне вентилявання, охолодження, захист від шкідників, вилучення механічно пошкодженого або дрібного).

Зберігання зерна це розміщення його в зерносховищах за культурами, роками врожаю, типами, класами згідно плану розміщення зерна.

Відвантаження зерна проводиться після проведення всіх розрахунків, які проводить бухгалтерія.

За надані основні послуги проводиться оплата по тарифам згідно калькуляції, яка включає суми відшкодування витрат понесених підприємством на організацію зберігання та надання послуг зі зберігання, а також отримання прибутку. Цінова політика на послуги формується, виходячи з розрахунків тарифів на послуги з урахування тарифів конкурентів, яких у районі три підприємства [31].

В склад організаційної структури підприємства входить:

– потокова лінія – це основна виробнича ділянка по наданню послуг зі зберігання зерна (15 зерноскладів, зерносушарка ДСП-32-20Т, зерносушарка НЕКО, сепаратори БЦС–100 та БСХ-100);

– контрольно-пропускний пункт (охорона) та приміщення автовагової;

– виробничо-технологічна лабораторія, візірочна;

– механічна майстерня по ремонту обладнання;

– допоміжні цехи: електроцех, будівельний цех і пилорама;

– матеріальний склад для зберігання матеріалів і запчастин;

– двох поверховий адміністративно-побутовий корпус

ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» являється самостійним структурним господарським підприємством і підпорядковується голові правління акціонерів. Організаційну структуру управління надано в Додатку Б.

Проаналізуємо основні фінансово-економічні показники діяльності товариства за 2015-2019 роки для оцінки його ефективності на основі даних фінансової звітності ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Аналіз основних фінансово-економічних показників ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 роки, тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	9655	22803	20417	24640	24314
Собівартість реалізованої продукції	8166	16730	16572	19742	17887
Валовий прибуток (збиток)	1489	6073	3845	4898	6427
Чистий фінансовий результат	-736	978	-2176	-703	-2671
Вартість активів	61715	84043	79968	86791	69004
Власний капітал	34794	36906	34730	35443	34842

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства за період аналізу має достатньо позитивну динаміку за виключенням 2017 та 2019 років. Так, у 2016 році відбулося зростання даного показника на 2,36 %, у 2017 році було зменшення на 0,90 %, у 2018 році було збільшення на 1,21%, а у 2019 році – зменшення на 0,99 % порівняно з попередніми роками. Отже, поступове зростання обсягів реалізації пов'язано із збільшенням виробництва продукції та зростанням кількості покупців продукції товариства.

Собівартість реалізованої продукції також змінюється по роках. Так, у 2016 році вона зросла на 2,05 %, зменшилась у 2017 році на 0,99 %, у 2018 році відбулося збільшення на 1,19%, і у 2019 році зменшилась на 0,91 %, відповідно до попередніх періодів.

Від здійснення основної операційної діяльності підприємство отримує валовий прибуток, розмір якого постійно збільшувався, і у 2019 р. сума валового прибутку складала 6427 тис. грн. Що стосується загальної ефективності то товариство має збиткову діяльність. Так, чистий прибуток ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» мав лише у 2016 році, обсяг якого становив 978 тис. грн. В останні роки товариство мало та нарощувало збитки, так у 2019 році сума збитків від здійснення господарської діяльності складала 2671 тис. грн.

Вартість активів товариства також не має чіткого тренду, при цьому найбільше нарощення активів відмічається у 2018 р. до 86791 тис. грн., а у 2019 р. їх обсяг зменшився на 17788 тис. грн.

Динаміка показника власного капіталу в цілому є сталою, обсяг фінансових ресурсів підприємства коливається від 34842 тис. грн. у 2019 р. до найбільшого значення 36906 тис. грн. у 2016 р. В цілому зміна динаміки даного показника є позитивною, так як за всі 5 років простежується його зростання: у 2016 році на 1,06 %, у 2017 році на 0,94 %, у 2018 році на 1,02 %, у 2019 на 0,98 % порівняно з попередніми роками. Це є досить позитивним явищем для підприємства, оскільки збільшення власного капіталу дозволяє компанії розвиватися і бути менш залежною від кредиторів.

Для здійснення ефективної господарської діяльності кожне підприємство повинне мати достатній обсяг майна, яким воно володіє і розпоряджається. Усе майно яке належить підприємству і відображене в балансі, є його активами. Проведемо майнову оцінку ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015–2019 рр. (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Оцінка майнового стану ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015–2019 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,17	0,25	0,31	0,33	0,36
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,007	0,009	0,004	0,006	0,006
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,001	0	0,007	0	0,007

Коефіцієнт зносу основних засобів вказує на рівень фізичного та морального зносу основних засобів. Як свідчать результати аналізу, даний показник має достатньо чітку тенденцію до зростання, що є негативною тенденцією для ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» у 2016 році цей коефіцієнт збільшився на 8 %, у 2017 році збільшився на 3%, у 2018 році збільшився на 2%, а у 2019 році також збільшився на 3 %.

Коефіцієнт оновлення основних засобів підприємства ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів», що характеризує рівень надходження основних засобів підприємства, має досить низькі показники, що свідчить про неможливість закупівлі достатнього обладнання та купівлі інших активів.

Динаміка зміни коефіцієнта вибуття основних засобів підприємства ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» вказує на те, що основних фондів вибуває більше ніж оновляється.

Наступним етапом здійснення аналізу фінансового стану є дослідження питань ліквідності та платоспроможності.

Для оцінки ліквідності розраховуються коефіцієнти: покриття, швидкої ліквідності, абсолютної ліквідності, робочий капітал та чистий оборотний капітал (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Показники ліквідності підприємства ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015–2019 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт покриття	0,38	0,72	0,72	0,74	0,53
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,37	0,71	0,71	0,73	0,50
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0007	0,0004	0,0015	0,0065	0,0147
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	-16529	-13326	-12089	-13462	-15926

Коефіцієнт покриття показує, скільки грошових одиниць оборотних коштів припадає на кожен грошову одиницю короткострокових зобов'язань, і характеризує достатність оборотних коштів підприємства для погашення своїх боргів протягом періоду.

Коефіцієнт покриття ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за кожен досліджуваний період не перевищує норму, так як не є більшим за 1,5 (коливається від 0,38 до 0,74). Тобто підприємство має проблеми у погашенні поточних зобов'язань.

Показник швидкої ліквідності товариства протягом 2015–2019 рр. знаходився в межах норми і становив 0,71 та 0,73. Однак у 2019 році його

значення скоротилося до 0,51, що свідчить про погіршення платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує негайну готовність підприємства ліквідувати короткострокову заборгованість та має досить низькі показники на підприємстві, що вказує на неможливість вчасно розраховуватися по зобов'язаннях підприємства, строк оплати яких настав.

Значення даного показника на підприємстві є досить низькими і свідчить про недостатність наявних грошових коштів для покриття зобов'язань, строк оплати яких настав.

Отже, підприємство є неліквідним та неплатоспроможним, при цьому відмічається тенденція до зниження рівня показників у 2019 р., також товариство не має достатнього чистого оборотного капіталу для забезпечення виконання фінансових зобов'язань.

Далі проаналізуємо стан забезпечення діяльності підприємства необхідними фінансовими ресурсами. Та проведемо аналіз показників фінансової стійкості (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за період 2015–2019 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт автономії	0,56	0,44	0,45	0,41	0,50
Коефіцієнт фінансування	0,77	1,28	1,24	1,45	0,98
Коефіцієнт фінансової стійкості	1,29	0,78	0,80	0,69	1,02
Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом	-1,60	-0,40	-0,39	-0,36	-0,87
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,48	-0,36	-0,35	-0,38	-0,46

Отже, аналіз показників фінансової стійкості підприємства показує недостатність власних джерел фінансування. Так, показник автономії за період аналізу коливається в межах від 0,41 до 0,56, однак лише у 2015 та 2019 рр. його значення відповідає нормативному.

Що стосується коефіцієнта фінансування, то він збільшувався до 2018 р., і його рівень становив 1,45 % у 2018 р., однак у 2019 р. відбулося зниження до 0,98 %, що є позитивним для підприємства явищем, так як свідчить про його потенціал знизити рівень залежності від позичкових коштів до мінімуму.

Коефіцієнт фінансової стійкості показує, що лише у 2015 та 2019 роках підприємство мало більше власних фінансових ресурсів на 1 гривню позичкових та залучених коштів.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами має тенденцію до зниження в межах від -0,36 % до -1,60 %, що свідчить про фінансування оборотних засобів товариства найменшою мірою за рахунок позичкових коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу за 2015–2019 роки зростає, тому має негативну для підприємства тенденцію, що свідчить про використання додаткового капіталу, який міг би бути використаний для інвестування та інших напрямків розвитку підприємства.

Отже, товариство «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» немає в достатньому обсязі має власних фінансових ресурсів, що свідчить про ймовірність у майбутньому мати проблеми із позичальниками та інвесторами.

Рентабельність – це відносний показник ефективності виробництва. У загальному вигляді він розраховується як відношення прибутку до витрат, тобто є нормою прибутку. Проаналізуємо групу показників рентабельності ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за період 2015–2019 рр. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Аналіз показників рентабельності ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015–2019 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт рентабельності активів	-0,004	0,003	-0,007	-0,002	-0,009
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-0,007	0,007	-0,015	-0,005	-0,019
Коефіцієнт рентабельності продажу	-0,08	0,04	-0,11	-0,03	-0,11
Коефіцієнт рентабельності реалізації продукції	0,16	0,12	0,19	-0,09	-0,09

Оскільки товариство отримує чисті збитки, за виключенням 2016 року, то його діяльність характеризується збитковістю. Тобто в 2018 році рівень збитковості складав -0,002 %, значне збільшення було в 2019 році яке становило -0,009 %. В цілому по підприємству простежується зростання показників збитковості, що досить негативним явищем у функціонуванні товариства, та в подальшому може призвести до погіршення фінансового стану.

Отже, проведений аналіз дозволив зробити наступний висновок, що підприємство збільшує обсяги реалізації, створило позитивну ділову репутацію на ринку хлібопродуктів. Однак, підприємство є неліквідним та неплатоспроможним, також не має достатніх обсягів власних фінансових ресурсів, і є збитковим. В той же час товариство має потенційні можливості для зміцнення матеріально-технічної бази, розширення обсягів ведення бізнесу та покращення фінансового стану в перспективі.

4 Аналіз складу, структури та ефективності використання активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів»

Ефективне функціонування підприємства, насамперед, залежить від дієвої системи організації формування та раціональної структури активів, та є одним із основних параметрів економічного розвитку суб'єкта господарювання, які визначають слабкі сторони, вказують на можливі фінансові загрози в діяльності підприємства. До числа таких загроз необхідно віднести загрозу втрати ліквідності та платоспроможності підприємства, адже навіть підприємство із налагодженим та ефективним процесом виробництва, конкурентоздатною продукцією за умови неефективного використання активів через втрату ліквідності може зазнати банкрутства.

Спочатку проведемо аналіз складу та структури активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» з метою виявлення тенденцій змін у їх динаміці.

Таблиця 4.1 – Показники динаміки активів підприємства ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Необоротні активи	51385	50322	46942	49057	50768
Частка в активах, %	83,3	59,9	58,7	56,5	73,6
Оборотні активи	10330	33721	30911	37734	18236
Частка в активах, %	16,7	40,1	41,3	43,5	26,4
Разом активів	61715	84043	79968	86791	69004

У складі активів товариство має необоротні і оборотні активи. Як свідчать дані таблиці 4.1 сума активів протягом 2015-2019 років постійно змінюється. Так, в середньому за 5 років вартість активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» становила 76304 тис. грн., а у 2019 р. їх вартість знизилась на 7300 тис. грн.

Сума необоротних активів підприємства в середньому за аналізований період становила 49694 тис. грн., а у 2019 р. їх обсяг зріс на 1074 тис. грн. проти середньорічного показника і складав 50768 тис. грн. Обсяг оборотних активів в середньому за період аналізу становив 26186 тис. грн., однак у 2019 р. він зменшився на 7950 тис. грн. Тобто зменшення суми активів товариства сталося за рахунок скорочення вартості оборотних активів.

Аналізуючи структуру активів можна зробити висновок, що до 2018 року частка оборотних активів зростала та зменшувалась питома вага необоротних активів. Однак у 2019 р. співвідношення між необоротними в оборотними активами становило 74 : 26, тобто зросла частка саме необоротних активів. Це може бути позитивною тенденцією, так як може свідчити про купівлю нового обладнання, зменшення виробничих запасів та збільшення кількості виробленої і реалізованої продукції.

Проаналізуємо динаміку змін статей необоротних активів підприємства ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 роки (табл. 4.2).

Таблиця 4.2 – Аналіз складу необоротних активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Нематеріальні активи	50	50	20	17	16
Незавершені капітальні інвестиції	13	13	13	17	13
Основні засоби	51322	50259	46909	49023	50739
Разом необоротних активів	51385	50322	46942	49057	50768

Так, у складі необоротних активів товариства налічуються нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції та основні засоби. Вартість нематеріальних активів постійно зменшується, і якщо у 2015 р. вона становила 50 тис. грн., то у 2019 р. їх сума знизилася до 16 тис. грн. Незавершені капітальні інвестиції майже не змінюється по роках, виключення становить лише 2018 р., їх вартість на кінець 2019 р. становила 13 тис. грн.

Сума основних засобів зменшилася у 2019 р. в порівнянні з 2015 р. на 617 тис. грн., але відповідно до 2018 р. вона зросла на 1716 тис. грн. Це пов'язано із оновленням основних засобів.

Розглянемо структуру необоротних активів підприємства за даними табл. 4.3.

Таблиця 4.3 – Аналіз структури необоротних активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Нематеріальні активи	0,1	0,1	0,04	0,03	0,03
Незавершені капітальні інвестиції	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Основні засоби	99,87	99,87	99,93	99,94	99,94
Разом необоротних активів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Показники наведені в таблиці 2.8 засвідчують, що у 2015-2019 роках найбільшу питому вагу у складі необоротних активів підприємства займали основні засоби – в середньому 99,91 %. Це свідчить про те, що необоротні активи підприємства майже на 100 % були сформовані основними засобами.

Отже, підприємство дотримується стратегії створення матеріальних умов для розширення своєї основної діяльності.

Наступним етапом проаналізуємо склад та структуру оборотних активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр. (табл. 4.4-4.5).

Таблиця 4.4 – Аналіз складу оборотних активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Запаси	410	484	535	579	1009
Дебіторська заборгованість	9888	33212	30225	36820	16715
в т. ч.:					
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, робот, послуги	245	5002	7170	12465	969
- дебіторська заборгованість за розрахункам	9643	28210	23055	24355	15746
Гроші та їх еквіваленти	20	21	64	333	502
Інші оборотні активи	12	4	87	2	10
Разом оборотних активів	10330	33721	30911	37734	18236

Отже, загальна сума оборотних активів за аналізовані періоди збільшувалася до 2018 р., але у 2019 р. вона скоротилася до 18236 тис. грн. Це свідчить деяке скорочення виробництва у досліджуваному підприємстві. Найбільший внесок у формування оборотних активів підприємства мала дебіторська заборгованість, незважаючи на її зниження. Так, зменшення обсягу оборотних активів у 2019 р. відбулося в основному за рахунок значного скорочення дебіторської заборгованості на 20105 тис. грн. проти 2018 р. При цьому сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги зменшилася на 11496 тис. грн., а дебіторська заборгованість за розрахунками скоротилася на 8609 тис. грн. Вартість запасів на підприємстві щороку зростала, і у 2019 р. склала 1009 тис. грн. Таку ж тенденцію до зростання на підприємстві демонструвала і така стаття як гроші та їх еквіваленти, вартість якої у 2019 р. становила 502 тис. грн.

Таблиця 4.5 – Аналіз структури оборотних активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Запаси	4,0	1,4	1,7	1,5	5,5
Дебіторська заборгованість	95,7	98,5	97,8	97,6	91,7
в т. ч:					
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2,4	14,8	23,2	33,1	5,3
- дебіторська заборгованість за розрахункам	93,3	83,7	74,6	64,5	86,4
Гроші та їх еквіваленти	0,2	0,1	0,2	0,9	2,8
Інші оборотні активи	0,1	0,0	0,3	0,0	0,0
Разом оборотних активів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Аналіз показників структуру оборотних активів на хлібокомбінаті засвідчив те, що найбільшу питому вагу у складі оборотних активів займала дебіторська заборгованість, яка за період аналізу знаходилася у межах від 98,5 до 91,7 %. Частка виробничих запасів на підприємстві зросла більше ніж у 3,7 рази проти 2018 р. і у 2019 р. складала 5,5 %. Тенденцію до зростання також мала питома вага такої статті як гроші та їх еквіваленти з 0,1 % у 2016 р. до 2,8 % у 2019 р.

Отже, склад та структура оборотних активів, що склалася на товаристві дозволяє здійснювати безперервний процес виробництва та нарощувати обсяги реалізації продукції. Однак, важливими умовами досягнення оптимальної структури оборотних засобів на підприємстві є недопущення понаднормованих запасів, визначення обґрунтованої потреби окремих складових оборотних активів, встановлення постійних договірних відносин з постачальниками і виконання ними своїх зобов'язань, налагодження ритмічності виробництва продукції.

Далі проведемо оцінку ефективності використання активів на підприємстві на основі показників ділової активності. У даній групі розраховуються такі коефіцієнти як: показники оборотності, термін обертання активів та їх складових та фондоддача і фондомісткість (табл. 4.6).

Таблиця 4.6 – Динаміка показників ефективності використання активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт оборотності активів	0,16	0,31	0,25	0,30	0,31
Період одного обороту активів, днів	2250	1161	1440	1200	1161
Коефіцієнт обертання оборотних активів, оборотів	0,97	1,04	0,63	0,72	0,87
Період одного обороту оборотних активів, днів	371	346	571	500	414
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів, оборотів	20,42	37,43	32,56	35,44	22,53
Період одного обороту матеріальних запасів, днів	18	10	11	10	16
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості, оборотів	0,95	1,06	0,64	0,74	0,91
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	379	339	563	486	396
Коефіцієнт обертання товарної дебіторської заборгованості, оборотів	48,27	8,69	3,35	2,51	3,62
Строк погашення товарної дебіторської заборгованості, днів	7	41	107	143	99
Операційний цикл, днів	25	52	118	153	115
Фінансовий цикл, днів	22	-15	-4	101	101
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	0,19	0,44	0,42	0,51	0,49
Фондомісткість	5,26	2,27	2,38	1,96	2,04

Ефективність використання оборотних активів на підприємстві дещо підвищується. Так, якщо в 2016 р. оборотні активи в середньому здійснювали менше одного обороту, термін обертання становив 571 день, то у 2019 р. термін знизився до 414 днів, однак не досягнув значень 2015-2016 років. Причиною такої тенденції є підвищення обсягу збуту при відносно стабільному рівні оборотних активів.

Однак, неможливо зробити однозначний висновок про ефективність використання матеріальних запасів на ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів». Адже у порівнянні з 2015 роком показники досягали позитивної

тенденції, при цьому у 2019 р. число обортів зменшилося і відповідно це призвело до зростання періоду обертання запасів до 16 днів.

Політика управління дебіторською заборгованістю на підприємстві є в останні два роки є більш якісною, про що свідчить скорочення середнього періоду погашення дебіторської заборгованості. Однак, на особливу увагу заслуговує управління товарною дебіторською заборгованістю, що підтверджується зростанням коефіцієнта її оборотності в порівнянні з середнім показником за останні 5 років з 0,86 до 0,91 у 2019 р.

Таким чином, результати проведених розрахунків показників ефективності використання активів в цілому та у розрізі їх основних компонентів засвідчив, що протягом досліджуваного періоду спостерігається уповільнення обертання зазначених показників ділової активності та зростання термінів одного обороту відповідно. Така ситуація, на нашу думку, може негативно відобразитися на фінансовому стані товариства «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів», оскільки зростає потреба у фінансових ресурсах для забезпечення поточних витрат та фінансування потреб інвестиційного розвитку. Виняток становлять показники обертання активів в цілому, матеріальних запасів та періоди їх обороту. В наслідок такої ситуації спостерігається значне зростання з 2017 по 2019 роки операційного циклу. Тобто, якщо у 2015 році на придбання сировини та отримання грошей за виготовлену з неї продукцію підприємство витратило 25 днів, то за результатами діяльності у 2019 році даний показник склав 115 днів, що може негативно відобразитися на платоспроможності та фінансовій стійкості підприємства.

Коефіцієнт фондівдачі показав зростаючу динаміку: так, якщо у 2015 р. його значення становило лише 0,19, то в останні роки його середнє значення відповідно складало 0,47, що свідчить про більш ефективне використання виробничих потужностей ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» у 2016-2019 роках. Показник фондомісткості в свою чергу за період аналізу мав тенденцію до зниження, та засвідчує можливість підприємства отримувати більший дохід за рахунок меншої вартості основних засобів.

Отже, підприємству необхідно звернути увагу на подальше підвищення ефективності використання активів, і безпосередньо на встановлення оптимального складу та структури саме оборотних активів.

Необхідно відмітити, що до системи показників, що характеризують ефективність використання активів можна віднести такий параметр як ліквідність і платоспроможність. Аналіз ліквідності підприємства необхідно здійснювати за допомогою двох напрямків, а саме: ліквідність рівноваги балансу і ліквідність підприємства.

Так, оцінка ліквідності бухгалтерського балансу проводиться за допомогою співставлення активів, що повинні бути згруповані за рівнем ліквідності, і пасивів, які об'єднуються за критеріями терміну погашення зобов'язань.

Проаналізуємо ліквідність балансу ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр. (табл. 4.7).

Таблиця 4.7 – Ліквідність балансу ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Групування активів за рівнем ліквідності					
Високоліквідні активи (A1)	20	21	64	333	502
Швидко-ліквідні активи (A2)	245	5002	7176	12470	970
Повільно-ліквідні активи (A3)	10065	28698	23671	24931	16764
Важко-ліквідні активи (A4)	51385	50322	46942	49057	50768
Групування пасивів за терміновістю погашення зобов'язань					
Найтерміновіші зобов'язання (П1)	26781	40930	37828	50667	33150
Короткострокові пасиви (П2)	78	6117	5172	529	1012
Довгострокові пасиви (П3)	62	90	123	152	0
Постійні пасиви (П4)	34794	36906	34730	35443	34842
Надлишок (нестача) платіжних засобів за групами активів і пасивів					
Першою	-26761	-40909	-37764	-50334	-32648
Другою	167	-1115	2004	11941	-42
Третьою	10003	28608	23548	24779	16764
Четвертою	16591	13416	12212	13614	34004

Отже, на основі групування активів і пасивів балансу підприємства можна зробити наступні висновки щодо оцінки ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Так, невиконання нерівності ($A1 > П1$) свідчать про те, що підприємство неплатоспроможне на момент складання балансу, і має значну платіжну нестачу коштів по роках.

Виконання другої нерівності ($A2 > П2$) коливається за роками дослідження. Але у 2016 та 2019 рр. відмічається нестача коштів, що характеризує підприємство як неплатоспроможне у недалекому майбутньому (до 3-х місяців), що призведе до несвоєчасних розрахунків з кредиторами та отримання коштів від продажу продукції в кредит.

Невиконання третьої нерівності балансу ($A3 > П3$) свідчить про те, що у подальшому майбутньому (на період, який дорівнює середній тривалості одного обороту оборотних коштів після дати складання балансу). Однак, підприємство за весь період аналізу було платоспроможним, що пояснюється наявністю у балансі досить незначної суми довгострокових зобов'язань і забезпечень.

Що стосується перспективної ліквідності, то невиконання четвертої нерівності ($A4 \leq П4$) на підприємстві констатує недостатній рівень перспективної ліквідності.

Отже, за період аналізу ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» має баланс підприємства, який не є абсолютно ліквідним, оскільки товариство не має достатніх високо- та швидколіквідних активів для покриття поточних зобов'язань. Крім того, за весь період аналізу спостерігається брак власних фінансових ресурсів, які навіть не задовольняють потреби у фінансуванні необоротних активів. Однак, необхідно відмітити, що на підприємстві протягом усього періоду дослідження повністю виконується лише третя нерівність.

Невідповідність нормативним значенням підтвердив і проведений у 3 розділі даної роботи аналіз відносних показників ліквідності. Отже, в цілому можна зробити висновок, що товариство має не достатньо ефективну структуру оборотних активів.

Наступними показниками, які свідчать про рівень ефективності використання активів на підприємстві є показники рентабельності (ефективності) активів, зазначені в таблиці 4.8.

Таблиця 4.8 – Аналіз показників рентабельності активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 роки, %

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	-0,074	0,044	-0,067	-0,020	-0,095
Коефіцієнт рентабельності основних засобів	-0,014	0,019	-0,045	-0,015	-0,054
Коефіцієнт рентабельності сукупних активів	-0,012	0,013	-0,027	-0,008	-0,034

З проведених розрахунків можна зробити загальний висновок, що показник рентабельності оборотних активів протягом всього аналізованого періоду, за виключенням 2016 року, має від'ємне значення, тобто характеризується збитковістю. При цьому у 2019 р. розмір даного показника у порівнянні з 2015 р. зріс на 0,021, що засвідчує зниження рівня ефективності використання оборотних активів. Аналогічна ситуація відбувається із показниками ефективності використання основних засобів, що пояснюється наявністю у підприємства збитків від здійснення господарської діяльності. Отже, в цілому використання активів на підприємстві не приносить йому прибутку.

Таким чином, результати проведеного аналізу активів засвідчили те, що протягом всього аналізованого періоду на ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» вартість активів постійно змінювалася, однак, якщо частка необоротних активів скорочувалася включно до 2018 року, то у 2019 р. підприємство збільшило їх питому вагу, що призвело до значного зниження частки оборотних активів із 42 % у середньому за 2016-2018 роки до 26 % у 2019 р. Це в свою чергу відобразилося на зниженні показників ефективності використання оборотних і необоротних активів.

5 Напрями покращення ефективності використання активів підприємства

ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» – підприємство, яке виготовляє товари першої необхідності, при цьому має досить високу фондомісткість продукції, значні витрати на виробництво і реалізацію продукції, що характеризується високими цінами на ресурси, що закупаються для виробництва даних товарів. Тому однією із важливих завдань для даного підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності за рахунок використання активів є зниження собівартості реалізованої продукції та зниження витрат та управління та збут.

Проведемо SWOT-аналіз підприємства, визначимо слабкі і сильні сторони підприємства та розглянемо можливості та загрози підприємства з боку зовнішнього середовища (табл. 5.1).

Таблиця 5.1 – Сильні і слабкі сторони діяльності підприємства ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів»

Сильні сторони	Слабкі сторони
Наявність кваліфікованого персоналу, який має досвід роботи в даній області	Наявність великої кількості старого, зношеного устаткування на підприємстві.
Накопичений багаторічний досвід роботи на ринку виробництва хлібобулочних виробів та переробки зерна	Відсутність окремих самостійних напрямків маркетингової діяльності
Гарні ділові зв'язки зі споживачами продукції і постачальниками матеріалів і комплектуючих	Обмеженість каналів розподілу продукції та придбання сировини
Порівняно низька трудомісткість виробництва	Труднощі в організації збуту великого обсягу продукції за ефективним каналам збуту.
Завойована частка ринку виробництва обладнання	Недостатня ритмічність відвантаження продукції
Вигідне місце розташування підприємства щодо районів з підприємствами харчової промисловості.	Низька платоспроможність підприємств - партнерів

Близькість до транспортних магістралей (шосейна дорога проходить на відстані 0,5 км, залізнична гілка, що проходить через територію підприємства)	Затягування термінів партнерами при постачанні сировини, напівфабрикатів
Забезпеченість виробничих цехів усіма необхідними комунікаціями	Велика номенклатура виробів, що ускладнює проведення єдиної ефективної товарної продукції
Наявність виробничих потужностей, що дозволяють підтримати нове виробництво за рахунок існуючого устаткування	Недостатньо вивчені ринки збуту продукції, що знаходиться на стадії росту і впровадження на ринок
Висока якість продукції, що відповідає європейському рівню	Високий ризик впровадження у виробництво продукції з невизначеною ринкової ємністю
Наявність організованої, талановитої і досвідченої команди управління вищої і середньої ланки	Відсутність мобільності при зміні планованої структури асортименту виробництва продукції
Стабільний рівень стимулювання персоналу, позитивна багаторічна динаміка продуктивності праці	
Зовнішні сприятливі можливості	Зовнішні загрози підприємству
Збільшення активності в хімічній промисловості України і країн СНД	Збільшення фінансового циклу і терміну дебіторської заборгованості
Розширення ринку збуту вживаного обладнання для хімічних виробництв (комплектуючі для якого виробляє підприємство)	Зниження загальної платоспроможності підприємств
Сформований сприятливий імідж ТОВ «Ворожбянський КХП» у споживачів продукції	Зниження росту інвестиційної активності
Збільшення попиту на численних ринках	Недостатня стабільність господарського, податкового, банківського та інших видів законодавства в Україні
Зниження банківської процентної ставки	Банкрутство деяких підприємств - основних покупців
Можливість використання «довгих» кредитів і зовнішніх джерел довгострокових фінансових активів. Сприятливий податковий режим для підприємства	Зниження обсягів збуту продукції з пшениці нижчого сорту

Таким чином, виділивши і розглянувши сильні та слабкі сторони підприємства (що формуються в його внутрішньому середовищі) можна зробити висновок, що підприємство забезпечено численними можливостями для свого економічного і соціального розвитку. Проте значущість окремих слабких сторін, що виявляються в низькій ефективності господарських зв'язків підприємства, дуже велика і може вплинути на зміну стратегії розвитку підприємства або знизити динаміку розвитку показників господарської діяльності ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів».

Зовнішні сприятливі можливості підприємства на даний момент «переважають» загрози. Однак не можна недооцінювати ці загрози, оскільки вони не залежать від підприємства і воно не може на них вплинути [31].

ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів», незважаючи на те, що в останні роки все більше орієнтується на ринки споживчої продукції, основну частину прибутку отримує від переробки та продажу зерна, тому стан споживачів саме цього виду продукції найбільш сильно впливає на розвиток виробництва та економічні показники діяльності підприємства в цілому.

Незважаючи на те, що в даний момент галузь перебуває на стадії розвитку, що функціонують на даний момент в галузі підприємства мають можливість використовувати ефект від масштабу виробництва. Обумовлено це тим, що фірми, що мають найсильніші ринкові позиції, мають достатній обсяг постійних клієнтів, що дозволяє використовувати обсяги продажів для збільшення прибутку або оперування цінами для активізації ринку. Нові підприємства, що входять у галузь не мають такої переваги, що створює бар'єри. Однак наявність стандартизованої продукції і хороша маркетингова програма нових конкурентів може дозволити також отримати ефект від масштабу виробництва. Тобто в галузі існують різні привабливі сторони, які порівняно доступні для всіх учасників галузі і ринку. Доступність каналів розподілу і постачання.

Основними шляхами зниження витрат є економія усіх видів ресурсів, що споживаються у виробництві: трудових та матеріальних. Так, значну питому вагу в структурі витрат виробництва займає оплата праці. Тому актуальною є задача

зниження трудомісткості продукції, що виготовляється, зростання продуктивності праці, скорочення чисельності персоналу [31].

Зниження трудомісткості продукції, збільшення продуктивності праці можна досягнути різними шляхами. Найбільш важливі з них – механізація та автоматизація виробництва, розробка та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. Отримані кошти можна вкласти в нове, ресурсозберігаюче обладнання, яке підвищить фондівіддачу.

Важливим є підвищення вимог та застосування вхідного контролю за якістю сировини, яка надходить від постачальників та матеріалів, комплектуючих виробів та напівфабрикатів [21].

Скорочення витрат по амортизації основних виробничих фондів можна досягнути шляхом кращого використання цих фондів, збільшення їх навантаження. Так, як протягом аналізованого періоду дещо знизилися власні оборотні кошти підприємства, то потрібно збільшити знаходження власних ресурсів.

Щодо джерел отримання грошових коштів, то до них відносяться: реалізація продукції з негайною оплатою або з знижкою; повернення дебіторської заборгованості.

Таким чином, на основі узагальнення сильних сторін та можливостей. Слід зазначити, що ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» має високі потенційні можливості до нарощення обсягів наданих послуг із зберігання продукції, достатньо резервів щодо оптимізації витрат, які за ефективної організації господарської діяльності можуть призвести в майбутньому до нарощення обсягів доходів та прибутків. При цьому, має забезпечуватися раціональний перерозподіл додатково створених фінансових ресурсів, а саме на відновлення та поповнення матеріально-технічної бази та формування необхідного обсягу запасів на підприємстві. Реалізація зазначених напрямів в цілому може призвести не лише до формування необхідного складу активів, а й до забезпечення достатнього рівня ефективності їх використання.

ВИСНОВКИ

Для здійснення ефективної господарської діяльності суб'єкт господарювання повинен мати необхідний та структурований обсяг активів, використання яких дозволить підприємству виконувати виробничу програму та забезпечувати одержання достатнього обсягу прибутку для здійснення безперервної роботи, задоволення інших потреб і здійснення соціально-економічного розвитку.

Узагальнивши наукові підходи до трактування поняття активи, було сформовано авторське визначення, під яким слід розуміти сукупність ресурсів, які відображаються у вартісній формі у балансі, направлені на здійснення ефективної господарської діяльності та використовуються для отримання майбутніх економічних вигод.

Активи підприємства мають різні рівні деталізації і класифікуються за такими ознаками: форма функціонування; характер участі у господарському процесі та швидкості обороту; характер володіння активами; ступінь ліквідності; характер участі у видах діяльності; можливість амортизації; ступінь цінності; характер джерел формування тощо.

Для здійснення аналізу активів на підприємстві застосовується відповідна послідовність, що забезпечується використанням таких методів аналізу як: горизонтальний, вертикальний, порівняння, коефіцієнтний та інші.

Дослідження питань формування і використання активів підприємства проводилося на матеріалах ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів», яке здійснює діяльність із зберігання зерна: приймання, сушіння, очищення, зберігання та відпуск зернових культур (пшениця, ячмінь, жито, гречка, кукурудзи), бобових (горох, соя) та олійних культур (соняшник, рапс).

Результати проведеного дослідження засвідчили те, що товариство збільшує обсяги реалізації, має позитивну ділову репутацію на ринку хлібопродуктів. Що

стосується аналізу фінансових показників, то підприємство є неліквідним та неплатоспроможним, є фінансово нестійким та збитковим.

В той же час товариство має потенційні можливості для зміцнення матеріально-технічної бази, розширення обсягів ведення бізнесу та покращення фінансового стану в перспективі.

Як свідчать результати аналізу складу та ефективності використання активів ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» товариство протягом 2015-2019 років не мало чіткої тенденції до зміни величини активів, тобто вартість активів постійно змінювалася. Що стосується структури активів, то найбільшу питому вагу у загальній вартості активів підприємства мали необоротні активи, у складі яких майже 100 % становлять основні засоби. Оборотні активи товариства представлені дебіторською заборгованістю (товарною і за розрахунками), запасами, грошовими коштами і іншими оборотними активами, частка яких зростала до 2018 року, але у 2019 р. знизилася до 26 %.

Показники ефективності використання активів на ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» підтвердили загальну тенденцію до зниження показників ефективності використання оборотних і необоротних активів.

Однак узагальнення сильних сторін та можливостей ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» дало позитивні потенційні можливості щодо нарощення обсягів наданих послуг із зберігання продукції, було встановлено достатньо резервів щодо оптимізації витрат, які за ефективної організації господарської діяльності можуть призвести в майбутньому до нарощення обсягів доходів та прибутків. При цьому, має забезпечуватися раціональний перерозподіл додатково створених фінансових ресурсів, а саме, на відновлення та поповнення матеріально-технічної бази та формування необхідного обсягу запасів на підприємстві. Реалізація зазначених напрямів в цілому може призвести не лише до формування необхідного складу активів, а й призвести до забезпечення достатнього рівня ефективності їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев І. В., Нич О. І. Поняття «оборотних активів» підприємства як економічної категорії. Економічний простір. 2010. № 42. С. 133–137.
2. Бланк І. А. Управление активами. К. : Ника-Центр, 2010. 721 с.
3. Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Черноус Т. М. Управління оборотними активами підприємства [Електронний ресурс]. Економіка та суспільство. 2017. №8. Режим доступу до ресурсу : <http://economyandsociety.in.ua/index.php/index.php/journal-8>.
4. Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Голик Д. В. Оптимізація структури оборотних активів підприємства [Електронний ресурс]. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Випуск 1(12). С. 289-293. Режим доступу до ресурсу: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/12_2018/51.pdf
5. Золотухін Є. В. Оцінка ефективності використання оборотних активів підприємств електротехнічної галузі. Управління розвитком. 2013. № 18. С. 72–75.
6. Коробов М. Я. Аналіз фінансового стану підприємства. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. К. 2011.
7. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз : [підручник]. К. : Центр учбової літератури, 2008. 392 с.
8. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : [навч. посіб.]. К. : КНЕУ, 2004. 365 с.
9. Марченко А. А. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів. Фінанси України. 2002. №9. С.102-108.
10. Мних Є. В. Аналіз фінансового стану і фінансових результатів діяльності підприємств: Навч. посібник. – К.: НМК ВО, 2013.
11. Палій Б. В. Фінансовий аналіз і його особливості на підприємстві / Б. В. Палій. К. : Основа, 2006. 399 с.
12. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів

господарювання [підручник]. К. : Знання, 2008. 630 с.

13. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

14. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.] К. : Знання, 2007. 668 с.

15. Селіверстова Л. С. Фінансовий аналіз : [навч-метод. посіб.] / Л. С. Селіверстова, О. В. Скрипник ; за заг. ред. С. М. Безрутченка. К. : Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. 274 с.

16. Старостенко Г. Г., Мірко Н. В. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.]. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 224 с.

17. Терещенко С.І. Методи оцінки платоспроможності підприємств. Фінанси України. 2014. №7. С.25-29

18. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с.

19. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : [навч. посіб. для дистанц. навчання]. Полтава : ПДАА, 2007. 296 с.

20. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] ; частина I. Полтава : ПДАА, 2009. 406 с.

21. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] ; частина II. Полтава : ПДАА, 2009. 399 с.

22. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз. Практикум : [навч. посіб.] / Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В., Дорошенко А. П. Полтава : РВВ ПДАА, 2010. – 354 с.

23. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання Навчальний посібник /О.О. Терещенко.- К.: КНЕУ, 2003. 554 с.

24. Семейон В. С. Активи як облікова категорія: проблеми трактування. Вісник ЖДТУ: Економічні науки. 2008. № 2 (44). С. 146-155.

25. Сокольська Р. Б. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Р. Б. Сокольська, В. Д. Зелікман, Т. В. Акімова. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. 92 с.

26. Фінансовий аналіз / С. Я. Салига: Навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2010. 240 с.
27. Фінансовий аналіз : Навчальний посіб. / Г. В. Митрофанов, Г. О. Кравченко, Н. С. Барабаш та ін.; За ред. проф. Г. В. Митрофанова. – К.: Київ нац. торг.-екон. ун-т.: 2007. 301 с.
28. Фінанси підприємств. Підручник / За ред. А. М. Поддєрьогіна. К.: КНЕУ, 2013. 448 с.
29. Фещенко О. П. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств. Фінанси, облік і аудит. 2012. № 19. С. 212-221.
30. Фаріон В. Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності Підприємств. Інноваційна економіка. 2013. № 10 (48). С. 2733.
31. Фінансова звітність ТОВ «Ворожбянський комбінат хлібопродуктів» за 2015-2019 рр.
32. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навч. посібник. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2013. 360 с.
33. Фінанси підприємств: Навч. посібник / Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. К.: Знання-Прес, 2011. 287 с.
34. Циглик І. І. Кропєяньцька С. О. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства: Навч. осібник. Київ: Центр навч. літератури, 2014. 124 с.
35. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : [навч. посіб.] К. : ЦУЛ, 2002. 360 с.
36. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : [підручник]. К. : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
37. Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С. Методика фінансового аналізу : ИНФРА–М, 2001. 181 с.
38. Шиян Д. В., Строченко Н. І. Фінансовий аналіз : Навч. посібник. К.: А.С.К., 2003. 229 с.
39. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / за заг. ред. Школьник І. О. [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.]. К. : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

40. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент : підручник / В. М. Шелудько. К. : Знання, 2013. 375 с.